

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Виктория Константинова Атанасова, дм

Катедра Хигиена и екомедицина

Факултет по обществено здраве

Медицински Университет – Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт
професионално направление 7.1. Медицина
научна специалност „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“,
съгласно Заповед № Р-109-341/09.10.2019 г. на Ректора на Медицински университет – Варна,
проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н.

Автор: д-р Албена Борисова Тонева-Стоянова

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: Хигиена и епидемиология, МУ-Варна

Тема: „Хранителен статус на деца с нервно-психични заболявания и връзката му с
качеството на живот на родители и обгрижващи“

Научен ръководител: доц. д-р Ружа Златанова Панчева, дм

Научни консултанти: Доц. д-р Десислава Атанасова Константинова, д.м.
Гл. ас. Силвия Павлова Николова

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна и включва пълния набор от изискваните документи, свързани с хода на процедурата.

Кратки биографични данни за докторанта

Асистент д-р Албена Тонева-Стоянова е родена на 27.08.1964г. в гр. Русе. Завършва Медицински Университет-Варна като магистър-лекар през 1989 г., преминава основен курс по Обща медицина през 1995г. Придобива специалност „Хомеопатична терапия“ в МУ-София през 2000 г. и специалност „Хранене и диететика“ в МУ - Варна през 2003 г. Работи последователно като лекар ординатор и завеждащ сектор „Текущ санитарен контрол“ в ХЕИ-

Варна през периода 1989-2005г., а като началник отдел „Контрол на хранителни обекти и храни“ в РИОКОЗ-Варна - 2005-2006г. Изпълнява длъжността директор на Дирекция „Здравен контрол“ в РЗИ-Варна от 2006 до 2011г. В периода от 2011 до 2014 г. е началник на отдел „Контрол на храни“ в Областна дирекция по безопасност на храните – Варна. От 2014 г. работи като лекар в Районен Център по трансфузионна хематология - Варна, а от 09.2015 г. и понастоящем е асистент и участва в провеждането на практически занятия по „Хигиена“ в Катедра „Хигиена и епидемиология“ на МУ-Варна.

Членува в Българския лекарски съюз, Българското дружество по хранене и диететика, Българската медицинска хомеопатична организация, Българското дружество по детска гастроентерология, хепатология и хранене, Българската асоциация по обществено здравеопазване, Европейската асоциация по обществено здраве (EUPHA).

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Описателна характеристика. Представеният дисертационен труд на тема „Хранителен статус на деца с нервно-психични заболявания и връзката му с качеството на живот на родители и обгрижващи“ съдържа 199 стандартни страници, 2 приложения и е онагледен с 61 таблици и 53 фигури. Библиографският списък включва 232 заглавия, от които 17 на кирилица и 215 на латиница. От последните 5 години са 36 от тях. Изложението е написано в научен стил, поднесено е достъпно, стегнато. Дисертационният труд е правилно структуриран, съдържа всички класически раздели, разпределени в рационални пропорции: въведение, литературен обзор, цел и задачи, материал и методи, резултати и обсъждане, изводи, заключение, приноси, библиография и приложения.

Актуалност на тематиката

Избраната тема на дисертационния труд е посветена на един актуален здравен проблем със социална значимост както в национален, така и в световен мащаб - за хранителния статус на деца с нервно-психични заболявания и връзката му с качеството на живот на родители и обгрижващи. Децата с нервно-психични заболявания (НПЗ) са в риск за нарушения в храненето и хранителния статус, което поставя изисквания към медицинския персонал и родителите за насочено внимание към храненето на тези деца. Трудно е да се оцени честотата на недохранването при деца с НПЗ поради хетерогенния характер на неврологичните заболявания. Европейското дружество по гастроентерология, хепатология и хранене в един от последните гайдлайни отразява проблема за хранителния статус на децата с нервно-психични заболявания, което подчертава неговата световна значимост.

Оценката на затрудненията при хранене, на хранителния и оралния статус на децата с НПЗ, както и на качеството на живот на родители и обгрижващи са предизвикателство, но целта е да се подобрят здравословното състояние, растежа и функционалния капацитет на децата. Цялостната грижа за тези деца изисква прилагане на мултидисциплинарен подход. Своевременната и адекватна интервенция може да повлияе развитието, продължителността и качеството на живот на децата с нервно-психични увреждания, както и да подобри качеството на живот на техните семейства и обгрижващите ги лица.

Липсата на проучвания в България на хранителния, оралния статус и качеството на живот на децата с нервно-психични заболявания и на качеството на живот на техните родители и обгрижващите ги лица е свързано и с недостатъчно засягане на тези проблеми в нашата научна литература. Всичко това мотивира избора на тема за настоящия дисертационен труд.

Въведението на дисертацията добре обосновава актуалността и значимостта на проблема. **Литературният обзор** изчерпателно разглежда съвременното му състояние, изготвен е компетентно и задълбочено, анализиран е критично и творчески. Показва отличната подготовка и осведоменост на докторантката по проблема в света и в България. Литературният обзор завършва с обсъждане на литературните данни, което насочва към избраната научна тема.

Докторантката умело е представила предпоставките за избор на темата за настоящия научен труд. Предвид тях и актуалността на проблема, както в страната ни, така и в световен мащаб, са поставените **цел и задачи**. Основната **цел** на дисертацията е формулирана точно и ясно: *Да се оцени хранителния статус на деца от 0 до 18 години с нервно-психични заболявания и да се отчете отражението му върху качеството на живот на родители и обгрижващи*. Задачите (4 на брой) са ясно формулирани от докторантката и водят последователно до изпълнението на поставената цел.

Детайлно е описан **дизайнът** на проучването. Използваните **методи** са съвременни, адекватни на поставените цел и задачи – документален, социологически, клинични и биохимични, статистически. За оценка на растежа на децата и разпространението на малнутрицията са използвани критерии и стандарти на СЗО (2005, 2006) и АОПЕХ (2105). Статистическият анализ се отличава с прилагането на широк набор от съвременни статистически методи за обработка на данните от направените изследвания, които осигуряват необходимата достоверност. Докторантката е използвала възможностите на графичния анализ, за да представи нагледно и убедително получените данни. Направена е интерпретация и обсъждане на получените **резултати**. В **обсъждането** умело са съпоставени получените резултати с данните на чужди и наши автори. Приложените методи за обработка и представяне на резултатите демонстрират ясно постигнатото от докторантката. **Изводите** напълно точно и обобщено отразяват получените данни и са добре формулирани. Въз основа на тях са и направените препоръки към отговорните институции.

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд, изведени от д-р Албена Тонева-Стоянова, са общо 13, от които 8 с оригинален и научно-приложен характер, и 5 с потвърдителен характер.

Към приносите с *оригинален и научно-приложен* характер могат да се отнесат:

- за първи път е направено проучване и оценка на хранителния статус на деца с нервно-психични заболявания чрез биомаркери и антропометрични индикатори и е определена степента на недохранване сред децата с нервно-психични увреждания по стандартите и критериите на СЗО (2006,2007) и на АОПЕХ (2015) и са установени дефицити на макро- и микронутриенти;
- за първи път у нас са проучени оралният статус на децата с НПЗ и влиянието му върху затрудненията при хранене, както е проучено и оценено качеството на

живот на родители и обгрижващи деца с НПЗ с валидизиран въпросник на СЗО WHOQOL_BREF_26 и е изследвана връзката му с хранителния статус и с храненето на деца с увреждания; - за първи път е извършено сравнение и са намерени различия при оценяването на хранителния статус и недохранването по стандартите и критериите за оценка на растеж при здрави деца на СЗО (2006,2007) и на АОПЕХ (2015), като е установен риск от подценяване на недохранването и изпускане на ранното откриване на лека степен на малнутриция по критериите на СЗО (2006,2007) в сравнение с критериите на АОПЕХ (2015), които дават по точна оценка на степента на недохранване и възможност за ранна, своевременна интервенция на хранителния и здравен статус на децата с НПЗ;

▪ формулирането на препоръки с практическа насоченост: - за провеждане на профилактични програми, осигуряващи оптимално здраве на детския дъвкателен апарат още от интраутеринния период до завършване на развитието на всички анатомични структури и физиологични процеси; - за регулярно наблюдение и оценяване на хранителния и орален статус на децата с НПЗ, което да се извършва от мултидисциплинарен екип; - към отговорните институции за предприемане на мерки, които са насочени към подкрепа на деца с НПЗ и на цялата обгрижваща среда за намаляване на негативното влияние на нервно--психичното увреждане на децата върху тяхното качество на живот и качество на живот на родители и обгрижващи.

Към приносите с *потвърдителен характер* се отнасят: ▪ данните от оценката на хранителния статус на деца с НПЗ чрез антропометрични и биохичични индикатори по стандартите и критериите на СЗО (2006,2007) и на АОПЕХ (2015, потвърждаващи широкото разпространение на недохранването сред деца с неврологични увреждания; ▪ данните за степента на малнутриция сред децата с НПЗ по стандартите и критериите на СЗО (2006,2007) и на АОПЕХ (2015) и за установените дефицити на макро- и микронутриенти; ▪ проучването на факторите с хранителен и нехранителен характер, които оказват влияние на хранителния статус на деца с НПЗ; ▪ резултатите от проучвания за състоянието на оралния статус и влиянието му върху началния етап на храносмилането и върху хранителния статус при деца с НПЗ; ▪ данните за оценяването на общото качество на живот и качеството на живот по области при родители и обгрижващи деца с НПЗ.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката има представени 3 публикации и 6 участия в научни форуми (5 доклада и 1 постер), свързани с темата на дисертационния труд. Две от публикациите са в списание „Практическа педиатрия“, а третото - в Scripta Scientifica Salutis Publicae, списание на Медицински университет-Варна. Първи автор е на две от представените публикации и на 4 доклада, изнесени на научни форуми.

Безспорен е личният принос на докторантката за цялостния научен труд и работата по проблема.

Автореферат

Авторефератът възпроизвежда напълно съдържанието на дисертационния труд и е оформен според законовите изисквания. Отразява систематизирано, ясно и точно целта,

задачите, материал и методи, основните резултати, изводи и препоръки, приносите. Съдържа 88 страници и е онагледен с 61 таблици и 53 фигури.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

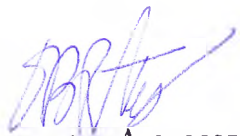
Дисертационният труд **„Хранителен статус на деца с нервно-психични заболявания и връзката му с качеството на живот на родители и обгрижващи“** се отличава с актуалност, съдържа **научни и научно-приложни резултати**, които представляват **оригинален принос** в науката и **отговаря** на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му и Правилника на МУ - Варна.

Считам, че дисертационният труд е детайлно и прецизно разработен и показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения и качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, **убедено** давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и препоръчвам на **уважаемите членове на Научното жури** да гласуват **положително** и да **присъдят** на д-р Албена Борисова Тонева-Стоянова образователната и научна степен **„Доктор“** по научна специалност **„Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“**.

17.11.2019г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Виктория Атанасова, дм